

“Heb uw naasten lief als uzelf”

Hoe religie en naastenliefde de reactie van Christenen op homoseksualiteit beïnvloeden.

Masterthesis

Marleen de Vries
3388514

13 juni 2013

Universiteit Utrecht

Universiteit Utrecht

Master psychologie, Sociale Psychologie

THESIS

30 ECTS

“Heb uw naasten lief als uzelf”: Hoe religie en naastenliefde de reactie van Christenen op
homoseksualiteit beïnvloeden.

Marleen de Vries - 3388514

Datum 10-06-2013

Aantal woorden: 5307

Interne begeleider: Prof. dr. Kees van den Bos

Tweede beoordelaar: F. Cramwinckel

Samenvatting

Het negatieve verband tussen religie en de acceptatie van homoseksualiteit is intrigerend om verschillende redenen. Enerzijds wordt homoseksualiteit in verschillende religies gecategoriseerd als negatief en onzuiver. Anderzijds benadrukken de meeste religies ook een vorm van naastenliefde. Deze tegenstrijdigheid laat zien dat in sommige gevallen – onder andere bij de acceptatie van homoseksualiteit – naastenliefde niet op lijkt te gaan. Dit onderzoek bestudeert de reactie van Christenen op homoseksualiteit. Verschillen in reactie op homoseksualiteit en heteroseksualiteit onder Christenen zijn onderzocht in drie condities, waarbij de mate van afkeuring gemeten is. In de controle-conditie is geen verschil gevonden in de reactie op homoseksualiteit. Nadat gedachten aan religie saillant gemaakt werden, was de reactie op homoseksualiteit negatiever dan de reactie op heteroseksualiteit, wat voorgaand onderzoek op dit gebied ondersteunt. Wanneer gedachten aan naastenliefde – een belangrijk religieus concept – saillant gemaakt werden, draaide dit effect echter om: de reactie op homoseksualiteit was minder negatief dan de reactie op heteroseksualiteit. Dit biedt een positieve kijk op de reeds bestaande ideeën over moeilijk te veranderen negatieve attitudes ten opzichte van homoseksualiteit onder Christenen. Het saillant maken van een ander aspect van religie – naastenliefde – onder Christenen heeft gezorgd voor een positievere reactie van homoseksualiteit, wat wellicht uit te breiden is naar andere vormen van pro-sociaal gedrag onder religieuze en niet-religieuze mensen.

[211 woorden]

Trefwoorden: religie; naastenliefde; experimentele priming; acceptatie van homoseksualiteit; Christenen.

Introductie

Uit onderzoek blijkt veelvuldig dat er een negatief verband is tussen religie en de acceptatie van homoseksualiteit (Adamczyk & Pitt, 2009; Burdette, Ellison & Hill, 2005; Rowatt, Tsang, Kelly, LaMartina, McCullers & McKinley, 2006; Olson, Cadge & Harrison, 2006; Schulte & Battle, 2008). Dit negatieve verband is vanuit verschillende perspectieven bestudeerd en verklaringen hiervoor zijn onder andere dat verschillende religies zich negatief uitlaten over homoseksualiteit en dat religieuze mensen meer cognitief rigide zijn (Yip, 2005; Adamczyk & Pitt, 2009). Toch is het frappant, omdat de meeste religies ook een vorm van naastenliefde benadrukken. Deze tegenstrijdigheid is intrigerend, omdat in sommige gevallen naastenliefde niet op lijkt te gaan.

Het huidige onderzoek richt zich op de reactie op homoseksualiteit onder Christenen in Nederland. Nederland is een tolerant en vrij land, waar religie een steeds kleinere rol speelt. Over het algemeen bestaat er in Nederland een positieve attitude ten opzichte van homoseksualiteit. Deze positieve attitude staat echter in contrast met de meldingen van discriminatie van homoseksuelen en toont aan dat de acceptatie van homoseksualiteit zijn grenzen kent (Kuyper & Bakker, 2006). Ook al speelt religie een kleine rol in Nederland, het Christendom is veel aanwezig. Denk bijvoorbeeld aan de vele kerken en de feestdagen met Christelijke achtergrond, welke de Nederlandse cultuur beïnvloeden. Deze combinatie – begrensde acceptatie van homoseksualiteit in een tolerant, doch Christelijk gefundeerde samenleving – maakt het interessant om te kijken naar Christenen in Nederland en hun reactie op homoseksualiteit.

Deze thesis begint met een overzicht van de tolerantie in Nederland met betrekking tot homoseksualiteit, vervolgens wordt de actualiteit besproken betreffende homoseksualiteit en religie in de maatschappij om dan stil te staan bij homoseksualiteit, religie en psychologie. Gebaseerd op die gegevens zal het huidige onderzoek geïntroduceerd worden.

Tolerantie in Nederland en Homoseksualiteit

Tolerantie is een begrip dat al eeuwenlang aan Nederland gekoppeld wordt. Een beeld dat ook recentelijk nog bestaat, onder zowel de Nederlandse bevolking zelf als onder buitenlandse toeristen. Tolerantie is een breed begrip, maar een belangrijk aspect is de acceptatie van afwijkende culturen, personen en gedragingen. In deze thesis wordt dit aspect van tolerantie bedoeld. Landen en culturen verschillen in hun mate van tolerantie en vergeleken met andere landen, wordt Nederland als tolerant land beschouwd. Een bron voor culturele verschillen is het verschil tussen culturen die ‘strak’ zijn – strikte normen en lage tolerantie voor afwijkend gedrag – en culturen die ‘los’ zijn – minder strikte normen en hoge tolerantie voor afwijkend gedrag (Gelfand e.a., 2011). De sterkte van de sociale normen en de tolerantie van afwijkend gedrag, ofwel de kern van het onderscheid tussen strakke en losse culturen, wordt bepaald door zowel ecologische en sociale bedreigingen als door maatschappelijke instellingen. Het culturele systeem dat hieruit ontstaat en de mate van sociale regulatie die in een cultuur aanwezig is, wordt weerspiegeld in de mate van zelfregulatie in het individu. Een individu bevat ook zelf een mate van striktheid in normen en tolerantie van afwijkend gedrag die volgens deze redentatie wordt beïnvloed door de cultuur waarin het individu leeft. Deze psychologische processen reflecteren en ondersteunen dus de invloed van sociale normen en tolerantie van afwijkend gedrag van een cultuur (Gelfand e.a., 2011).

Uit het onderzoek van Gelfand en collega's blijkt dat Nederland laag scoort op de mate van strakheid en daarmee gezien wordt als losse cultuur met tolerantie voor afwijkend gedrag. Homoseksualiteit is een vorm van afwijkend gedrag, omdat de meerderheid, en daarmee de norm, heteroseksueel is. Juist de tolerantie ten opzichte van homoseksualiteit in Nederland is erg interessant – het tolerante Nederland, dat in april 2001 als eerste land het burgerlijk huwelijk openstelde voor stellen van hetzelfde geslacht. Het land wiens bewoners de minst negatieve houding hebben ten opzichte van homoseksualiteit, vergeleken met 17

andere landen uit verschillende werelddelen (Sandfort, 2005).

Het lijkt er namelijk op dat de tolerantie van homoseksualiteit zijn grenzen kent: homoseksuele vrouwen en mannen moeten zich vooral ‘normaal’ gedragen en niet publiekelijk uiting geven aan hun seksuele voorkeur (Keuzenkamp, 2006). Daarbij staat de steeds positievere attitude ten opzichte van homoseksualiteit van de Nederlandse bevolking in contrast met de homo-negatieve ervaringen van homoseksuele mannen en lesbische vrouwen (Kuyper & Bakker, 2006), wat strookt met de meldingen van geweld tegen homoseksuelen, die in 2010 nog ruimschoots verdubbelden (Volkskrant, 29-06-2011). Slechts 10% van de bevolking zou een duidelijk negatieve attitude hebben ten opzichte van homoseksualiteit (Van de Meerendonk, 2003). Tussen een duidelijke, expliciete negatieve attitude en een duidelijke, expliciete positieve attitude bevindt zich uiteraard een groot gebied van mogelijke attitudes en daarbij horend gedrag. Een interessante vraag die hierbij opkomt, is dan ook wat de overige 90% eigenlijk vindt van homoseksualiteit (Kuyper & Bakker, 2006). En daar dieper op ingaand: wie zijn het die een negatieve attitude behouden ten opzichte van homoseksualiteit, ondanks de culturele liberalisatie op dit vlak (Whitehead & Baker, 2012)?

Homoseksualiteit, Religie en Maatschappij

Veel commotie over de acceptatie van het homohuwelijk ontstond recentelijk na de uitspraken van paus Johannes Paulus II. Als hoofd van de rooms-katholieke kerk hield hij in zijn kersttoespraak van 2012 een pleidooi voor het traditionele gezin, met een gehuwde vader en moeder. Het wegvallen van traditionele rolpatronen tussen mannen en vrouwen noemde hij een gevaarlijke ontwikkeling. De paus nam het woord homohuwelijk zelf niet in de mond, maar de uitspraken werden hier wel aan gekoppeld. De lijn van het rooms-katholicisme, waarin het traditionele gezin centraal staat, werd door velen verder getrokken naar het afkeuren van homoseksualiteit (Trouw, 24-12-2012). Een koppeling die ondersteund wordt

door de wetenschap: in veel onderzoek wordt een negatief verband gerapporteerd tussen religie en de acceptatie van homoseksualiteit (Adamczyk & Pitt, 2009; Burdette, Ellison & Hill, 2005; Rowatt e.a., 2006). Tevens is religie een sterkere voorspeller voor de negatieve houding ten opzichte van homoseksualiteit vergeleken met demografische gegevens als opleiding, geslacht, leeftijd en etniciteit (Olson e.a., 2006; Schulte & Battle, 2008).

Een mogelijke oorzaak hiervoor is dat de meeste religies gedrag dat geassocieerd is met homoseksualiteit categoriseren als ‘onnatuurlijk’, ‘goddeloos’ en ‘onzuiver’ (Yip, 2005). Door het op deze manier benoemen van homoseksualiteit, is het aannemelijk dat actieve religieuze betrokkenheid, regelmatige blootstelling aan religieuze literatuur en geregeld contact met religieuze vrienden zorgen voor een negatieve houding ten opzichte van homoseksualiteit (Adamczyk & Pitt, 2009).

Whitehead en Baker (2012) bespreken het aspect van morele autoriteit bij religieuze en niet-religieuze mensen. Wat mensen ervaren als een bron van autoriteit, is een belangrijk component van het cognitieve schema die de kijk op de oorzaak van homoseksualiteit beïnvloedt. Homoseksualiteit kan gezien worden als een biologisch, aangeboren seksuele voorkeur waar de desbetreffende persoon geen invloed op heeft. Aan de andere kant kan homoseksualiteit gezien worden als een keuze van desbetreffende persoon. Het blijkt dat wanneer mensen religie als morele autoriteit zien, zij homoseksualiteit vaker als keuze bestempelen. Mensen die daarentegen wetenschap als morele autoriteit zien, bestempelen homoseksualiteit vaker als aangeboren. Beide groepen pleiten voor het ‘goede’, terwijl zij refereren naar verschillende bronnen van autoriteit. Wetenschappelijke bevindingen die de aangeboren kant van homoseksualiteit ondersteunen, worden door mensen met religie als morele autoriteit niet snel aangenomen, waardoor het verspreiden van deze kennis niet voldoende is om de negatieve attitude ten opzichte van homoseksualiteit te veranderen onder religieuze mensen. Ondanks de culturele liberalisatie op het gebied van acceptatie van

homoseksualiteit, zou dit volgens Whitehead en Baker één van de oorzaken kunnen zijn waarom religieuze mensen een negatiever attitude behouden ten opzichte van homoseksualiteit.

De recente uitspraken van paus Johannes Paulus II laten zien dat de negatieve attitude ten opzichte van homoseksualiteit nog steeds een actueel onderwerp is en van grote maatschappelijke relevantie omdat het in strijd is met de acceptatie en tolerantie van individuen binnen een samenleving.

Homoseksualiteit, Religie en Psychologie

Het negatieve verband tussen religie en homoseksualiteit is intrigerend omdat religie in vele gevallen aanmoedigt tot moreel gedrag. Zoals Allport (1954, p. 444) al benoemde, is de rol van religie paradoxaal. Aan de ene kant zorgt het voor vooroordelen ten opzichte van andere groepen mensen, aan de andere kant pleit het voor het accepteren van anderen. “Terwijl de geloofsbelijdenissen van de grote religies universeel zijn, gericht op het liefhebben van je naasten, zijn de uitvoeringen van deze belijdenissen vaak tegenovergesteld en brutaal.” (Allport, 1954, p. 444). Hiermee herkent hij dat de meeste religies naastenliefde aanmoedigen, maar dat sommige volgelingen paradoxale vooroordelen hebben en discriminerend gedrag uiten wat inconsistent is met de religieuze voorschriften over sociale betrokkenheid (Rowatt e.a., 2006).

Deze tegenstrijdigheid wordt ondersteund in recent onderzoek gebaseerd op het saillant maken van religie. Een manier om bepaalde cognitieve aspecten – gedachten – experimenteel te manipuleren is door middel van *priming*; het tijdelijk activeren van een mentale representatie door de omgeving en het effect van deze activatie op verscheidene psychologische fenomenen (Bargh, 2007). Door het gebruik van deze technieken hebben verschillende onderzoekers religieuze mentale representaties geactiveerd en de veranderingen

in gedrag geobserveerd. Een overzicht van deze onderzoeken, inclusief een kritische bestudering ervan, is samengevat door Galen (2012). Zo is er aan de ene kant een groot aantal onderzoeken dat een positief verband rapporteert tussen religie en moraliteit, veelal op het gebied van pro-sociaal gedrag. Het activeren van religieuze mentale concepten zorgde bijvoorbeeld voor meer gulheid onder studenten en een heterogene steekproef in Canada (Shariff & Norenzayan, 2007), meer helpgedrag onder een heterogene steekproef in België (Pichon & Saroglou, 2009), meer altruïsme onder jongeren en volwassenen in België (Saroglou, Pichon, Trompette, Verschuren, & Dernelle, 2005) en meer eerlijkheid onder studenten in de Verenigde Staten (Randolph-Seng & Nielsen, 2007).

Aan de andere kant worden er, naast de negatieve verbanden tussen religie en de reactie op homoseksualiteit nog een aantal andere tegenstrijdige bevindingen gedaan. Onder bepaalde condities heeft het primen met religie een nadelig effect op pro-sociaal gedrag. Zo werd de helpintentie minder wanneer de personen die hulp nodig hadden daklozen waren en verdween dit effect zelfs wanneer het ging om illegale immigranten (Pichon & Saroglou, 2009). Onder een steekproef van Amerikaanse studenten werd na het activeren van religieuze concepten meer racisme – negatief affect ten opzichte van Afrikaans-Amerikanen – gemeten (Johnson, Rowatt & LaBouff, 2010).

Deze tegenstrijdigheid is interessant. Na het saillant maken van religie versterkt aan de ene kant het vertonen van pro-sociaal gedrag naar leden van dezelfde groep. Aan de andere kant wordt het bewustzijn van andere groepen verhoogd en worden de vooroordelen over leden van een andere groep versterkt (Galen, 2012). In de onderzoeken die gedaan zijn, worden verschillende conceptuele vormen van religie gebruikt. Religie is op verschillende manieren saillant gemaakt, waarbij gebruik gemaakt wordt van verschillende conceptuele vormen. Deze conceptuele vormen hebben weer verschillende en complexe associaties met zowel pro-sociaal als niet-sociaal gedrag (Galen, 2010). Dit impliceert dat verschillende

conceptuele vormen van religie kunnen leiden tot verschillende reacties in het wel of niet vertonen van pro-sociaal gedrag.

Wat in de onderzoeken overeenkomt, is het negatieve verband tussen religie en de reactie op homoseksualiteit. De tegenstrijdige bevindingen maken het interessant om te bestuderen wat er gebeurt wanneer er een andere conceptuele vorm van religie wordt gebruikt als manipulatie. Activatie van religie heeft geresulteerd in negatieve reacties op homoseksualiteit, maar wat gebeurt er als bij religieuze mensen het religieuze aspect naastenliefde, één van de twee belangrijkste geboden binnen het Christendom, geactiveerd wordt?

Huidig onderzoek

In het huidige onderzoek is de reactie op homoseksualiteit onder Christenen in Nederland bestudeerd. Zoals Olson en collega's (2006) ook aangeven, is het meeste onderzoek naar de verbanden tussen religie en de reactie op homoseksualiteit gebaseerd op korte vragenlijsten, die vaak beperkt worden door ofwel geografische afbakening ofwel een steekproef die niet representatief is – vaak studenten. Om een bredere steekproef te verkrijgen en zo een resultaat dat meer gegeneraliseerd kan worden, zijn de deelnemers in het huidige onderzoek op straat aangesproken. Daarbij is de beoordeling impliciet gemeten, om de kans op sociaal wenselijke antwoorden te verkleinen.

De reacties van een groep Christenen op een korte situatieschets over een bruiloft zijn gemeten. Het bruidspaar was ofwel hetero- ofwel homoseksueel en de reacties hierop zijn vergeleken. Uit de verschillende onderzoeken naar het verband tussen religie en pro-sociaal gedrag blijkt dat de associatie tussen religie en pro-sociaal gedrag sterker is in de Verenigde Staten dan in minder religieuze samenlevingen in Europa (Galen, 2012). Daarbij wordt er minder bijval gevonden voor het religieuze pro-sociale stereotype in landen waar religie

minder de norm is (Gervais, 2011). Deze gegevens in combinatie met de ‘losse’ cultuur (Gelfand, 2011) en tolerantie die in Nederland heerst, doet verwachten dat ook onder Christenen in Nederland over het algemeen een tolerante attitude heerst ten opzichte van homoseksualiteit. In de controleconditie – waar gedachten aan tv kijken saillant gemaakt werden – wordt dan ook geen verschil verwacht in de reactie op homoseksualiteit en de reactie op heteroseksualiteit.

Wanneer voorafgaand gedachten aan religie saillant gemaakt worden, is de verwachting dat religieuze, cognitief rigide denkpatronen geactiveerd worden waardoor de reactie op homoseksualiteit negatiever zal worden. In de religie-conditie werd aan de deelnemers gevraagd om aan religie te denken.

Om te toetsen of deze reactie herhaald wordt of juist verandert wanneer een ander, religieus concept – naastenliefde – saillant gemaakt wordt, werd aan de deelnemers in deze conditie gevraagd over naastenliefde na te denken. Gebaseerd op de tegenstrijdige resultaten uit voorgaand onderzoek, kan dat verschillende resultaten leveren. Enerzijds bestaat de kans dat de activatie van religieuze denkpatronen ook gerelateerde concepten activeert (Johnson e.a., 2010). Deze mentale activatie wordt door Bargh en Chartrand (2000) ‘onbedoelde verwerkingsprocessen’ (‘unintended processing effects’, pp. 272-275) genoemd en houdt in dat door middel van ‘verspreidende activatie’ (‘spreading activation’) activatie van een bepaald concept of bepaalde gedachte leidt tot het activeren van een gerelateerd ander concept of andere gedachte. Deze redentatie biedt ondersteuning voor de verwachting dat naastenliefde, als één van de twee belangrijkste geboden in het Christendom, direct geassocieerd wordt met religie en daarmee hetzelfde effect veroorzaakt als het saillant maken van religie. Aan de andere kant spreekt naastenliefde direct aan op het liefhebben van naasten. Wanneer naastenliefde letterlijk wordt opgevat, doet dat verwachten dat homoseksualiteit na de activatie van gedachten aan naastenliefde juist positiever beoordeeld wordt. Echter, een

soortgelijke activatie van dit religieuze concept leverde in voorgaand onderzoek onder Christenen geen afname van homofobie op (Vilaythong Tran, Lindner & Nosek, 2010), wat ondersteuning biedt voor de mogelijkheid dat er geen verschil optreedt na een manipulatie van naastenliefde. Kort gezegd wordt de interactie van de manipulatie – religie of naastenliefde of controle – en de reactie op homoseksualiteit bestudeerd.

Methode

Deelnemers en experimenteel ontwerp

213 Nederlandssprekende deelnemers zijn op straat benaderd. De dataverzameling vond plaats in Roermond en Den Bosch op verschillende dagen in de periode van 20 februari tot en met 22 maart. Van deze 213 mensen hebben 122 deelnemers aangegeven Christelijk te zijn, waarvan 62.3% Rooms Katholiek, 12.3% Protestant en 25.4% geen nadere specificatie aangegeven heeft.

De steekproef van 122 christelijke deelnemers bestond uit 54 mannen en 67 vrouwen. Eén van de deelnemers heeft het geslacht niet aangegeven. De leeftijd lag tussen de 17 en 75 jaar met een gemiddelde leeftijd van 51 jaar ($SD = 12.80$). 41 deelnemers zijn geworven in Roermond en 81 deelnemers zijn geworven in Den Bosch.

De deelnemers zijn willekeurig verdeeld over één van de condities van een 3 (prime: religie vs. naastenliefde vs. controle) x 2 (essay: homo vs. hetero) factoriaal ontwerp.

Procedure en stimulusmateriaal

Deelnemers werden op straat aangesproken met de vraag mee te doen aan een afstudeeronderzoek door een korte vragenlijst in te vullen. De deelnemers kregen de informatie dat het de bedoeling was om situaties te beoordelen, waarbij er geen goed of fout antwoord bestond en waarbij vooral de eerste reactie belangrijk was. De vragenlijsten werden ter plekke door de deelnemers ingevuld.

Om gedachten gerelateerd aan religie te activeren, werd deelnemers in de religie conditie gevraagd eerst twee open vragen te beantwoorden betreffende hun gedachtes en gevoelens over religie: (1) “Kunt u zo kort mogelijk opschrijven wat religie voor u betekent?” en (2) “Kunt u zo specifiek mogelijk opschrijven wat voor gevoel religie bij u oproept?”.

Om gedachten gerelateerd aan naastenliefde te activeren, werd deelnemers in de naastenliefde conditie gevraagd twee vragen te beantwoorden, op exact dezelfde manier geformuleerd als in de religie conditie, maar dan betreffende naastenliefde: (1) “Kunt u zo kort mogelijk opschrijven wat de uitspraak ‘Heb uw naasten lief als uzelf’ voor u betekent?” en (2) “Kunt u zo specifiek mogelijk opschrijven wat voor gevoel de uitspraak ‘Heb uw naasten lief als uzelf’ bij u oproept?”.

Deelnemers in de controleconditie werd gevraagd twee vragen te beantwoorden, op exact dezelfde manier geformuleerd als de vragen over religie en naastenliefde, betreffende tv kijken: (1) “Kunt u zo kort mogelijk opschrijven wat tv kijken voor u betekent?” en (2) “Kunt u zo specifiek mogelijk opschrijven wat voor gevoel tv kijken bij u oproept?”.

De gebruikte manipulaties zijn gebaseerd op eerder, succesvol onderzoek (Greenberg, Solomon & Pyszczynski, 1997; Loseman, Miedema, Van den Bos & Vermunt, 2009; Van den Bos, 2001; Van den Bos & Miedema, 2000; Van Prooijen, Van den Bos & Wilke, 2002). Gebaseerd op deze onderzoeken is ook de controle-manipulatie ‘tv kijken’ gebruikt.

Na deze vragen kregen de deelnemers een korte tekst – essay – te lezen over een bruiloft die zogenaamd had plaats gevonden met daaropvolgend een reactie van één van de gasten. De bruiloft werd beschreven als een geslaagd feest met blije gasten, waarbij het bruidspaar heel blij was met elkaar en moeilijk van elkaar af kon blijven, waardoor ze het feest vroegtijdig verlieten zodat ze van elkaar konden gaan genieten (zie Bijlage 1 voor het complete stimulusmateriaal). Het enige wat per conditie verschilde, waren de namen van het bruidspaar. In de homo-conditie heetten zij Johan en Daniël. In de hetero-conditie heetten zij

Johan en Daniëlle. Na dit stukje tekst, werd aan de deelnemers gevraagd stellingen te beantwoorden die betrekking hadden op de gelezen tekst. De mate van acceptatie en zowel de positieve als negatieve emoties werden gevraagd. Op een 7-punts Likertschaal (1= *helemaal niet*, 7 = *heel erg*) konden de deelnemers aangeven in hoeverre zij het eens waren met de stellingen. Omdat het een pionierend experiment betreft, zijn er verschillende affectieve variabelen gebruikt, welke te vinden zijn in Bijlage 1. De uiteindelijk gebruikte afhankelijke variabele in dit experiment mat in hoeverre de deelnemers de bruiloft situatie ordinair en kwalijk vonden (1= *helemaal niet*, 7 = *heel erg*).

Na het eerste stukje tekst – essay – over de bruiloft en bijbehorende stellingen, volgde een ander stukje tekst waarin de mening van een gast op de bruiloft geuit werd. De mening van deze gast was negatief en afkeurend. Dit werd afgesloten met: “Maar het ergste vond ik nog wel dat Johan en Daniël(1e) al vertrokken terwijl het feest nog in volle gang was. Nou dan weet je wel wat ze gaan doen! Op het feest konden ze al niet van elkaar afblijven.” (zie Bijlage 1 voor het complete stimulusmateriaal). Wat ook hier als enige verschilde per conditie waren de namen van het bruidspaar. In de homo-conditie heetten zij Johan en Daniël. In de hetero-conditie heetten zij Johan en Daniëlle. Na deze tekst volgden 20 stellingen, waarmee gekeken werd in hoeverre de deelnemers het eens waren met de uitspraken van deze gast en in hoeverre zij blij of juist boos werden van de opmerkingen. Ook hier zijn meerdere, affectieve variabelen gebruikt. Op een 7-punts Likertschaal (1= *helemaal niet*, 7 = *heel erg*) kon weer worden aangegeven in hoeverre de deelnemers het eens waren met de uitspraken en meningen van deze gast.

Na deze stellingen werd aan de deelnemers gevraagd hun demografische gegevens (leeftijd, geslacht, opleiding, seksuele voorkeur, geloofsovertuiging, hoe vaak de deelnemers bidden en naar de kerk gaan) in te vullen. Alvorens de deelnemers te bedanken voor hun deelname, werd gevraagd in hoeverre zij aan religie, naastenliefde of tv kijken (afhankelijk

van welke conditie) hadden gedacht tijdens het invullen van de vragenlijst.

Analyses

Zoals aangegeven, mat de uiteindelijk gebruikte afhankelijke variabele in dit experiment in hoeverre de deelnemers de bruiloft situatie ordinair en kwalijk vonden (1= *helemaal niet*, 7 = *heel erg*). Deze variabele is ontstaan na het doen van een Multivariate General Linear Model analyse (MANOVA) in SPSS, waarvan de univariate analyses per item te vinden zijn in Bijlage 2. Omdat in dit onderzoek het interactie-effect van de prime en de reactie bestudeerd wordt, is eerst naar het interactie-effect per item gekeken. Na een betrouwbaarheidsanalyse zijn de gemiddelde scores op de items “In hoeverre vindt u de beschreven gebeurtenis ordinair?” en “In hoeverre vindt u de beschreven gebeurtenis kwalijk?” samen gevoegd tot een voldoende betrouwbare schaal van afkeuring van de beschreven bruiloft situatie (Cronbach’s alfa = .69).

De uitkomst van de christelijke deelnemers op deze afhankelijke variabele is geanalyseerd aan de hand van een Univariate General Linear Model analyse (ANOVA) in SPSS en is tevens de belangrijkste analyse van dit experiment.

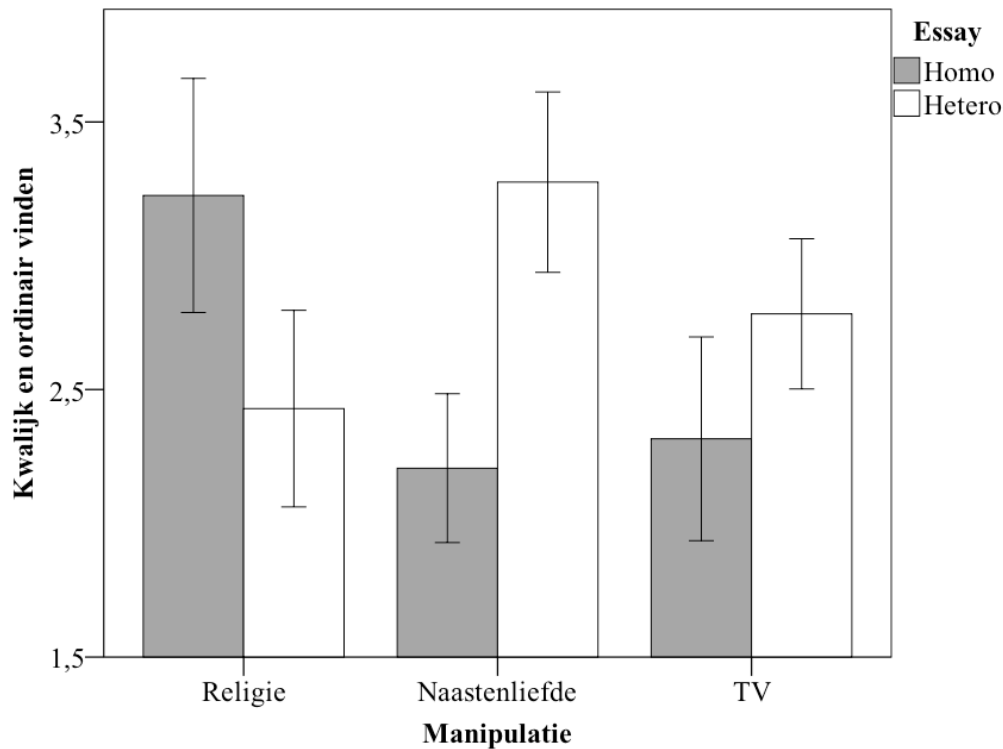
De procedure van Cook (1977) is gebruikt om uitschieters op de uiteindelijke afhankelijke variabele te detecteren. Na het berekenen van de Cook-waarden bleek er een gemiddelde van .009 te zijn ($SD = .010$). Hieruit zijn de Cook-waarden per deelnemer berekend en is er geanalyseerd hoeveel standaarddeviaties deze waarden afweken van het gemiddelde. Na deze analyse is er besloten om de twee deelnemers met de hoogste cookwaarden (4.13 en 4.56) uit de Univariate General Linear Model analyse op de afhankelijke variabele te halen. Omdat de scores van deze deelnemers dermate afwijken (5.40 en 4.96 standaarddeviaties van het gemiddelde), is het aannemelijk dat hun scores de resultaten onbetrouwbaar beïnvloeden wanneer zij meegenomen worden in de analyses.

Resultaten

Een 3 (prime: religie vs. naastenliefde vs. controle) x 2 (essay: homo vs. hetero) analyse van variantie op de negatieve reactie van de christelijke deelnemers leverde een interactie effect op tussen prime en essay, $F(2, 105) = 3.73, p < .03, \eta^2_p = .07$. In de analyse is er gecontroleerd voor geslacht, leeftijd en opleiding, waaruit bleek dat deze variabelen geen significante invloed hebben op het gevonden interactie-effect.

Het gevonden interactie-effect illustreert dat de gebeurtenis op de homobruiloft en heterobruiloft door de christelijke deelnemers significant anders werd beoordeeld afhankelijk van welke prime (religie vs. naastenliefde vs. controle) voorafgaand getoond was. Verdere analyses tonen aan dat na het beantwoorden van de vragen over tv kijken in de controle conditie, er geen significant verschil gevonden is tussen de mate van afkeuring van de homobruiloft en de heterobruiloft, $F(1, 105) = 0.78, p = .38, \eta^2_p = .01$. Wanneer de deelnemers gevraagd werden na te denken over religie, reageerden zij negatiever op het homo-essay dan op het hetero-essay, met een marginaal significant effect, $F(1, 105) = 2.81, p < .10, \eta^2_p = .03$. Echter, wanneer de deelnemers gevraagd werden na te denken over naastenliefde, werd er juist positiever gereageerd op het homo-essay dan op het hetero-essay, met een significant effect, $F(1, 105) = 3.90, p = .05, \eta^2_p = .04$. Figuur 1 laat dit interactie-effect zien.

Figuur 1. Gemiddelde scores van de negatieve reactie op het essay onder Christenen, waarbij de standaardfout (+/- 1) gerapporteerd is.

In de analyse is gecontroleerd voor afnameplaats, waar geen effect van bleek te zijn. Dit geeft aan dat het niet uitmaakt of de vragenlijsten in Roermond of Den Bosch zijn afgenomen.

Wat verder nog genoemd kan worden, is dat op de stelling in hoeverre de deelnemers de negatieve opmerkingen van de gast op de bruiloft accepteerden, ook een interactie-effect gevonden is, $F(2, 106) = 3.53, p < .04, \eta^2_p = .06$. Na verdere analyse blijkt dat deelnemers in de controle-conditie en de religie-conditie niet significant verschillen in de mate van acceptatie van de negatieve opmerkingen van de gast. Echter, na het saillant maken van gedachten betreffende naastengeliefde trad er een significant verschil op in de mate van acceptatie wat betreft de negatieve opmerkingen: in de homo-conditie werden de negatieve opmerkingen minder geaccepteerd dan in de hetero-conditie, $F(1, 106) = 10.57, p < .01, \eta^2_p = .09$.

Discussie

Bevindingen van het huidige onderzoek

De gevonden resultaten tonen aan dat de manipulatie voorafgaand aan het lezen van het essay, de reactie op het essay beïnvloedt. Het illustreert dat Christenen na een manipulatie van religie het homo-essay meer ordinair en kwalijk vinden, terwijl zij na een manipulatie van naastenliefde – een belangrijk religieus concept – het homo-essay juist minder ordinair en kwalijk vinden dan het hetero-essay. Wanneer de deelnemers niet aan religie of naastenliefde worden herinnerd, treedt er geen significant verschil op en worden het homo-essay en het hetero-essay nagenoeg hetzelfde beoordeeld. Dat ook de acceptatie van de negatieve opmerkingen van de gast op de bruiloft na gedachten aan naastenliefde in de homo-conditie significant minder is, ondersteunt het positieve effect van naastenliefde op de reactie op homoseksualiteit.

Dat het homo-essay meer kwalijk en ordinair gevonden wordt na gedachten aan religie, ondersteunt de reeds bestaande verbanden tussen religie en de negatieve attitude ten opzichte van homoseksualiteit. Ondanks dat het effect marginaal significant is en daardoor met voorzichtigheid geïnterpreteerd dient te worden, ligt het in lijn met voorgaand onderzoek op dit gebied. Het saillant maken van naastenliefde, als belangrijk religieus concept, zorgde voor een positievere reactie op het homo-essay, wat de reeds gevonden verbanden tussen religie en pro-sociaal gedrag ondersteunt. Het is echter, voor zover bekend, een nieuw gegeven dat de reactie op homoseksualiteit positiever is dan op heteroseksualiteit onder Christenen na het saillant maken van naastenliefde. Dit effect suggereert dat gedachten aan naastenliefde een ander denkpatroon activeren bij Christenen dan gedachten aan religie. Dat naastenliefde één van de twee belangrijkste geboden is, lijkt er niet voor te zorgen dat een manipulatie hiervan ‘onbedoelde verwerkingsprocessen’ (Bargh & Chartrand, 2000) in gang zet en religieuze denkpatronen activeert. Het is opvallend en interessant dat het effect van een

manipulatie van religie omkeert na een manipulatie van een belangrijk religieus concept – naastenliefde.

Het homo-essay werd zelfs significant minder kwalijk en ordinair gevonden dan het hetero-essay na gedachten aan naastenliefde. Dat het hetero- en homo-essay niet hetzelfde werden beoordeeld als in de controle-conditie, is een ander interessant aspect. Dit impliceert dat door de gedachten aan naastenliefde, naast het activeren van de letterlijke betekenis, juist de acceptatie van andere groepen gestimuleerd wordt. Dit biedt een positieve kijk op de tot nu toe gevonden negatieve verbanden tussen religie en pro-sociaal gedrag ten opzichte van andere groepen (Galen, 2012; Johnson e.a., 2010; Pichon & Saroglou, 2009). Om hier verdere uitspraken over te doen, kan er vervolgonderzoek gedaan worden om te bestuderen of religieuze mensen na een manipulatie van naastenliefde ook pro-sociaal gedrag vertonen ten opzichte van andere groepen.

Wat dit onderzoek sterk maakt, is dat de steekproef op straat geworven is. Dit schept een representatiever beeld van de samenleving dan wanneer het onderzoek alleen onder studenten wordt afgenomen, waar het meeste onderzoek op dit gebied op gebaseerd is (Olson e.a., 2006). Dat het in twee verschillende steden afgenomen is, geeft ook meer ondersteuning om de resultaten, met enige voorzichtigheid, te generaliseren. De onafhankelijke variabelen van manipulatie en conditie zijn experimenteel gecontroleerd, wat er voor zorgt dat de verbanden met een hoge zekerheid causaal genoemd kunnen worden.

Ondanks het feit dat de manipulaties minimaal waren – slechts twee korte vragen – is er toch een effect opgetreden. Dit resultaat wordt versterkt doordat mogelijke effecten van bijvoorbeeld het weer hun invloed verliezen omdat de periode van afname een maand beslaat. Dat in combinatie met de controle voor leeftijd, geslacht en opleiding ondersteunt de aanname dat de variantie voor een groot deel te verklaren is door de manipulaties van religie en naastenliefde.

Beperkingen van het huidige onderzoek

Dataverzameling op straat, in een oncontroleerbare omgeving, zorgt er voor dat ook de manipulaties minder goed te controleren zijn. Dit kan verklaren waarom de effecten niet zo sterk en vaak zijn opgetreden als verwacht. Daarbij zijn de gebruikte manipulaties minimaal. De ruis die de data bevat kan door deze twee aspecten deels verklaard worden. Een mogelijkheid om dit te veranderen is om andere, succesvol gebleken manipulaties te gebruiken zoals het maken van zinnen uit een aantal verkregen woorden (Sagioglou & Forstmann, 2013).

Omdat het een pionierend onderzoek betreft, zijn er veel verschillende, affectieve, afhankelijke variabelen gebruikt. Deze veelheid aan stellingen en op elkaar lijkende variabelen, kan er voor hebben gezorgd dat het invullen voor de deelnemers als lastig is ervaren. Dit is door verschillende deelnemers aangegeven. In vervolgonderzoek kan er voor gekozen worden om minder affectieve, afhankelijke variabelen te gebruiken.

Een andere afweging kan zijn om het experiment in een meer controleerbare omgeving, bijvoorbeeld een laboratoriumsituatie, af te nemen. Hierbij dient wel in overweging te worden genomen dat het dan lastiger kan zijn om een representatieve steekproef te verkrijgen.

Nog een mogelijke verklaring voor het niet zo sterk en vaak optreden van de effecten is de neiging tot sociaal wenselijk invullen van de vragenlijst. Ook al is getracht de attitude impliciet te meten, het kan zijn dat dit niet volledig gelukt is. De deelnemers hebben bewust aan religie gedacht en het kan zijn dat in deze conditie het verband met homoseksualiteit in een politiek gevoelige context deelnemers de neiging heeft gegeven om sociaal wenselijk te antwoorden. Het experiment is afgenomen onder voornamelijk katholieken en de commotie omtrent de uitspraken van paus Johannes Paulus II vond plaats in de maanden voor en rond het afnemen van de vragenlijsten.

Implicaties voor vervolgonderzoek

Ondanks dat de data ruis bevat, is er na deze minimale vorm van manipulatie toch een interessant effect opgetreden wat stimuleert tot verder onderzoek op dit gebied. Wat in eerder onderzoek geconcludeerd wordt, is dat religieuze manipulaties veelal leiden tot vooroordelen over andere groepen (Galen, 2012; Johnson e.a., 2010; Pichon & Saroglou, 2009). Verder onderzoek kan echter toetsen of gedachten aan naastenliefde, als belangrijk aspect van religie, ook in andere situaties juist tot meer pro-sociaal gedrag leidt.

Wat verder interessant kan zijn, is onderzoeken of dit effect ook optreedt bij andere religies. Hoewel religieuze mensen over het algemeen een meer negatieve houding hebben ten opzichte van homoseksualiteit dan niet-religieuze mensen, verschilt deze mate van negativiteit per religie en religieuze stroming. In zowel de Verenigde Staten als Nederland worden orthodox-protestanten gezien als de groep met de meest negatieve houding ten opzichte van homoseksualiteit (Adamczyk & Pitt, 2009; Burdette e.a., 2005; Keuzenkamp, 2011; Rowatt e.a., 2006). Het huidige onderzoek is afgenomen onder voornamelijk rooms-katholieken en het zou interessant zijn om te bestuderen of naastenliefde ook kan zorgen voor een meer pro-sociale houding onder protestanten. Ook in andere religies dan het Christendom is vaak een vorm van naastenliefde prominent aanwezig en vervolgonderzoek kan zich richten op het bestuderen van het effect van naastenliefde op pro-sociaal gedrag en de reactie op homoseksualiteit in deze religies.

Het huidige onderzoek laat zien dat gedachten aan naastenliefde de reactie van Christenen op homoseksualiteit positiever kan maken. Dit impliceert dat de beoordeling van homoseksualiteit afhankelijk is van welk aspect van religie saillant gemaakt wordt, wat ondersteund wordt door de bevindingen van Galen (2012) waarin hij benoemd dat activatie van verschillende religieuze concepten kan leiden tot tegenstrijdige resultaten. Tevens is dit een nieuwe, interessante manier om te kijken naar het veranderen van de attitude onder

Christenen ten opzichte van homoseksualiteit, waarbij het niet uitmaakt welke morele autoriteit (Whitehead & Baker, 2010) iemand heeft.

Dat religieuze gedachten zelfs onder niet-Christenen een hogere intolerantie van ambiguïteit oplevert, ondersteunt de aanname dat mensen zelf niet actief een religie hoeven te praktiseren om gerelateerd gedrag te vertonen (Sagioglou & Forstmann, 2013). Deze aanname wordt versterkt door de resultaten uit vele onderzoeken, waaruit blijkt dat de effecten van het saillant maken van religie niet afhankelijk is van de religiositeit van de deelnemer (Galen, 2012). Het is interessant om te kijken of het saillant maken van naastenliefde ook voor meer pro-sociaal gedrag en een positievere reactie op homoseksualiteit zorgt bij niet-religieuze mensen.

Conclusie

De bevindingen uit het huidige onderzoek bieden een positieve kijk op de verbanden tussen religie en de reactie op homoseksualiteit. In tegenstelling tot de vele negatieve gevolgen van religieuze manipulaties als een toename van vooroordelen, uitsluiting van helpen van personen van een ander ras en intolerantie van ambiguïteit (Pichon & Saroglou, 2009; Johnson e.a., 2010; Sagioglou & Forstmann, 2013; Galen, 2012), laat dit onderzoek zien dat het saillant maken van een ander aspect van religie – naastenliefde – onder Christenen zorgt voor een positievere beoordeling van homoseksualiteit, wat wellicht uit te breiden is naar andere vormen van pro-sociaal gedrag onder religieuze en niet-religieuze mensen.

Referentielijst

- Adamczyk, A., & Pitt, C. (2009). Shaping attitudes about homosexuality: The role of religion and cultural context. *Social Science Research, 38*, 338-351.
- Allport, G. W. (1979). *The nature of human prejudice*. New York: Doubleday and Company.
- Bargh, J. A. (2007). *Social psychology and the unconscious: The automaticity of higher mental processes*. Philadelphia: Psychology Press.
- Bargh, J. A., & Chartrand, T. L. (2000). The mind in the middle: A Practical Guide to Priming and Automaticity Research. In Reis, H. T., & Judd, C. M. (Eds.). *Handbook of research methods in social and personality psychology* (pp. 253-285). New York: Cambridge University Press.
- Bos, K. van den (2001). Uncertainty management: The influence of uncertainty salience on reactions to perceived procedural fairness. *Journal of Personality and Social Psychology, 80*, 931-941.
- Bos, K. van den, & Miedema, J. (2000). Toward understanding why fairness matters: The influence of mortality salience on reactions to procedural fairness. *Journal of Personality and Social Psychology, 79*, 355-366.
- Burdette, A. M., Ellison, C. G., & Hill, T. D. (2005). Conservative Protestantism and tolerance toward homosexuals: An examination of potential mechanisms. *Sociological Inquiry, 75*, 177-196.
- Galen, L. W. (2012). Does religious belief promote prosociality? A critical examination. *Psychological Bulletin, 138*, 876-906.

- Gelfand, M. J., Raver, J. L., Nishii, L., Leslie, L. M., Lun, J., Lim, B. C., . . . Arnadottir, J. (2011). Differences between tight and loose cultures: A 33-nation study. *Science*, *332*, 1100-1104.
- Gervais, W. M. (2011). Finding the faithless: Perceived atheist prevalence reduces anti-atheist prejudice. *Personality and Social Psychology Bulletin*, *37*, 543-556.
- Greenberg, J., Solomon, S., & Pyszczynski, T. (1997). Terror management theory of self-esteem and cultural worldviews: Empirical assessments and conceptual refinements. *Advances in Experimental Social Psychology*, *29*, 61-139.
- Johnson, M. K., Rowatt, W. C., & LaBouff, J. (2010). Priming christian religious concepts increases racial prejudice. *Social Psychological and Personality Science*, *1*, 119-126.
- Keuzenkamp, S., Bos, D., Duyvendak, J., & Hekma, G. (2007). *Gewoon doen: De acceptatie van homoseksualiteit in Nederland*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Kuyper, L., & Bakker, F. (2006). De houding ten opzichte van homoseksualiteit. *Een Beschrijvende Literatuurstudie*. Den Haag: Sociaal Cultureel Planbureau,
- Loseman, A., Miedema, J., Bos, K. van den, & Vermunt, R. (2009). Exploring how people respond to conflicts between self-interest and fairness: Influence of threats to the self on affective reactions to advantageous inequity. *Australian Journal of Psychology*, *61*, 13-21.
- Meerendonk, B. van de, Eisinga, R., & Felling, A. (2003). Application of herek's attitudes toward lesbians and gay men scale in the Netherlands. *Psychological Reports*, *93*, 265-275.

- Olson, L. R., Cadge, W., & Harrison, J. T. (2006). Religion and public opinion about same-sex marriage. *Social Science Quarterly*, 87, 340-360.
- Pichon, I., & Saroglou, V. (2009). Religion and helping: Impact of target thinking styles and just-world beliefs. *Archive for the Psychology of Religion/Archiv Für Religionspsychologie*, 31, 215-236.
- Prooijen, J. van, Bos, K. van den, & Wilke, H. A. M. (2002). Procedural justice and status: Status salience as antecedent of the fair process effect. *Journal of Personality and Social Psychology*, 83, 1353-1361.
- Randolph-Seng, B., & Nielsen, M. E. (2007). Honesty: One effect of primed religious representations. *The International Journal for the Psychology of Religion*, 17, 303-315.
- Rowatt, W. C., Tsang, J., Kelly, J., LaMartina, B., McCullers, M., & McKinley, A. (2006). Associations between religious personality dimensions and implicit homosexual prejudice. *Journal for the Scientific Study of Religion*, 45, 397-406.
- Sandfort, T. (2005). Homofobie: Welk probleem? Wiens probleem? *Tijdschrift Voor Seksuologie*, 29, 11-19.
- Saroglou, V., Pichon, I., Trompette, L., Verschueren, M., & Dernelle, R. (2005). Prosocial behavior and religion: New evidence based on projective measures and peer ratings. *Journal for the Scientific Study of Religion*, 44, 323-348.
- Schulte, L. J., & Battle, J. (2004). The relative importance of ethnicity and religion in predicting attitudes towards gays and lesbians. *Journal of Homosexuality*, 47, 127-142.

Shariff, A. F., & Norenzayan, A. (2007). God is watching you priming god concepts increases prosocial behavior in an anonymous economic game. *Psychological Science, 18*, 803-809.

Trouw (2012). 'Paus zei niets over homo's of homohuwelijk'. Verkregen op 8 juni, 2013 van: <http://www.trouw.nl/tr/nl/4716/Christendom/article/detail/3367985/2012/12/24/Paus-zei-niets-over-homo-s-of-homohuwelijk.dhtml>

Vilaythong, T., Lindner, N. M., & Nosek, B. A. (2010). "Do unto others": Effects of priming the golden rule on buddhists' and christians' attitudes toward gay people. *Journal for the Scientific Study of Religion, 49*, 494-506.

Volkscrant (2011). Aantal aangiften van homogeweld in Amsterdam flink toegenomen. Verkregen op 8 juni, 2013 van: <http://www.volkscrant.nl/vk/nl/2686/Binnenland/article/detail/2459378/2011/06/29/Aantal-aangiften-van-homogeweld-in-Amsterdam-flink-toegenomen.dhtml>

Whitehead, A. L., & Baker, J. O. (2012). Homosexuality, religion, and science: Moral authority and the persistence of negative attitudes. *Sociological Inquiry, 82*, 487-509.

Yip, A. K. (2005). Queering religious texts: An exploration of British non-heterosexual christians' and muslims' strategy of constructing sexuality-affirming hermeneutics. *Sociology, 39*(1), 47-65.

Vragenlijst

Beoordelen van gebeurtenissen

Marleen de Vries
Universiteit Utrecht
M.devries1@students.uu.nl

Algemeen voor alle condities

Leuk dat u mee wilt doen aan dit onderzoek!

Het is de bedoeling dat u de vragen in de aangegeven volgorde beantwoordt. Uw eerste reactie is belangrijk en er zijn geen goede of foute antwoorden; geef daarom vooral uw eerste reactie op de vragen.

Verder zult u begrijpen dat het belangrijk is dat u het onderzoek alleen maakt, zonder hierover met anderen te praten.

Uw gegevens zullen vertrouwelijk behandeld worden, niet aan derden worden verstrekt en alleen anoniem worden gepubliceerd.

Lever nadat u klaar bent deze formulieren in.

Veel plezier en alvast hartelijk dank voor uw moeite!

Conditie: naastenliefde

Uit recent onderzoek blijkt dat nadenken over de uitspraak '*Heb uw naaste lief als uzelf*' veel zegt over iemand.

Het zou daarom helpen als u de volgende vragen invult.

1. Kunt u zo kort mogelijk opschrijven wat de uitspraak '*Heb uw naaste lief als uzelf*' voor u betekent?

2. Kunt u zo specifiek mogelijk opschrijven wat voor gevoel de uitspraak '*Heb uw naaste lief als uzelf*' bij u oproept?

Conditie: religie

Uit recent onderzoek blijkt dat nadenken over religie veel zegt over iemand.
Het zou daarom helpen als u de volgende vragen invult.

1. Kunt u zo kort mogelijk opschrijven wat religie voor u betekent?

2. Kunt u zo specifiek mogelijk opschrijven wat voor gevoel religie bij u oproept?

Conditie: tv

Uit recent onderzoek blijkt dat nadenken over tv kijken veel zegt over iemand.
Het zou daarom helpen als u de volgende vragen invult.

1. Kunt u zo kort mogelijk opschrijven wat tv kijken voor u betekent?

2. Kunt u zo specifiek mogelijk opschrijven wat voor gevoel tv kijken bij u oproept?

Conditie: homo

Het nu volgende onderdeel van de vragenlijst bestaat uit een fragment over een plaatsgevonden gebeurtenis met een reactie daarop. Over zowel de gebeurtenis als de reactie erop volgt een aantal vragen.

Op 5 januari 2013 zijn **Johan** en **Daniël** getrouwd. De bruiloft was een geslaagde dag: vele vrienden en familie waren aanwezig, tijdens de plechtigheid waren er een paar die een traantje wegpinkten en de receptie was één groot feest. Alle gasten dansten, lachten en hadden het naar hun zin. Johan en Daniël genoten volop. Ze waren zo blij met elkaar en konden moeilijk van elkaar afblijven. Om 20.30 uur, toen het feest nog in volle gang was, vertrokken zij naar huis zodat ze daar van elkaar konden genieten.

Zou u de volgende vragen over deze gebeurtenis willen beantwoorden? (Omcirkel het getal dat het dichtst bij uw gevoel ligt).

Conditie: hetero

Het nu volgende onderdeel van de vragenlijst bestaat uit een fragment over een plaatsgevonden gebeurtenis met een reactie daarop. Over zowel de gebeurtenis als de reactie erop volgt een aantal vragen.

Op 5 januari 2013 zijn **Johan** en **Daniëlle** getrouwd. De bruiloft was een geslaagde dag: vele vrienden en familie waren aanwezig, tijdens de plechtigheid waren er een paar die een traantje wegpinkten en de receptie was één groot feest. Alle gasten dansten, lachten en hadden het naar hun zin. Johan en Daniëlle genoten volop. Ze waren zo blij met elkaar en konden moeilijk van elkaar afblijven. Om 20.30 uur, toen het feest nog in volle gang was, vertrokken zij naar huis zodat ze daar van elkaar konden genieten.

Zou u de volgende vragen over deze gebeurtenis willen beantwoorden? (Omcirkel het getal dat het dichtst bij uw gevoel ligt).

Algemeen voor alle condities

1. In hoeverre vindt u de beschreven gebeurtenis normaal?

<i>helemaal niet</i>	1	2	3	4	5	6	7	<i>heel erg</i>
----------------------	---	---	---	---	---	---	---	-----------------

2. In hoeverre vindt u de beschreven gebeurtenis vervelend?

<i>helemaal niet</i>	1	2	3	4	5	6	7	<i>heel erg</i>
----------------------	---	---	---	---	---	---	---	-----------------

3. In hoeverre vindt u de beschreven gebeurtenis leuk?

<i>helemaal niet</i>	1	2	3	4	5	6	7	<i>heel erg</i>
----------------------	---	---	---	---	---	---	---	-----------------

4. In hoeverre maakt de beschreven gebeurtenis u boos?

<i>helemaal niet</i>	1	2	3	4	5	6	7	<i>heel erg</i>
----------------------	---	---	---	---	---	---	---	-----------------

5. In hoeverre maakt de beschreven gebeurtenis u vrolijk?

<i>helemaal niet</i>	1	2	3	4	5	6	7	<i>heel erg</i>
----------------------	---	---	---	---	---	---	---	-----------------

6. In hoeverre maakt de beschreven gebeurtenis u enthousiast?

<i>helemaal niet</i>	1	2	3	4	5	6	7	<i>heel erg</i>
----------------------	---	---	---	---	---	---	---	-----------------

7. In hoeverre maakt de beschreven gebeurtenis u geïrriteerd?

<i>helemaal niet</i>	1	2	3	4	5	6	7	<i>heel erg</i>
----------------------	---	---	---	---	---	---	---	-----------------

8. In hoeverre vindt u de beschreven gebeurtenis ongewoon?

<i>helemaal niet</i>	1	2	3	4	5	6	7	<i>heel erg</i>
----------------------	---	---	---	---	---	---	---	-----------------

9. In hoeverre vindt u de beschreven gebeurtenis ordinair?

<i>helemaal niet</i>	1	2	3	4	5	6	7	<i>heel erg</i>
----------------------	---	---	---	---	---	---	---	-----------------

10. In hoeverre vindt u de beschreven gebeurtenis afstotend?

<i>helemaal niet</i>	1	2	3	4	5	6	7	<i>heel erg</i>
----------------------	---	---	---	---	---	---	---	-----------------

11. In hoeverre vindt u de beschreven gebeurtenis hartverwarmend?

<i>helemaal niet</i>	1	2	3	4	5	6	7	<i>heel erg</i>
----------------------	---	---	---	---	---	---	---	-----------------

12. In hoeverre vindt u de beschreven gebeurtenis romantisch?

<i>helemaal niet</i>	1	2	3	4	5	6	7	<i>heel erg</i>
----------------------	---	---	---	---	---	---	---	-----------------

13. In hoeverre vindt u de beschreven gebeurtenis herkenbaar?

<i>helemaal niet</i>	1	2	3	4	5	6	7	<i>heel erg</i>
----------------------	---	---	---	---	---	---	---	-----------------

14. In hoeverre vindt u de beschreven gebeurtenis acceptabel?

<i>helemaal niet</i>	1	2	3	4	5	6	7	<i>heel erg</i>
----------------------	---	---	---	---	---	---	---	-----------------

15. In hoeverre vindt u de beschreven gebeurtenis onacceptabel?

<i>helemaal niet</i>	1	2	3	4	5	6	7	<i>heel erg</i>
----------------------	---	---	---	---	---	---	---	-----------------

16. In hoeverre vindt u de beschreven gebeurtenis aanvaardbaar?

<i>helemaal niet</i>	1	2	3	4	5	6	7	<i>heel erg</i>
----------------------	---	---	---	---	---	---	---	-----------------

17. In hoeverre vindt u de beschreven gebeurtenis gangbaar?

<i>helemaal niet</i>	1	2	3	4	5	6	7	<i>heel erg</i>
----------------------	---	---	---	---	---	---	---	-----------------

18. In hoeverre vindt u de beschreven gebeurtenis gebruikelijk?

<i>helemaal niet</i>	1	2	3	4	5	6	7	<i>heel erg</i>
----------------------	---	---	---	---	---	---	---	-----------------

19. In hoeverre vindt u de beschreven gebeurtenis menselijk?

<i>helemaal niet</i>	1	2	3	4	5	6	7	<i>heel erg</i>
----------------------	---	---	---	---	---	---	---	-----------------

20. In hoeverre vindt u de beschreven gebeurtenis in orde?

<i>helemaal niet</i>	1	2	3	4	5	6	7	<i>heel erg</i>
----------------------	---	---	---	---	---	---	---	-----------------

21. In hoeverre vindt u de beschreven gebeurtenis kwalijk?

<i>helemaal niet</i>	1	2	3	4	5	6	7	<i>heel erg</i>
----------------------	---	---	---	---	---	---	---	-----------------

22. In hoeverre vindt u de beschreven gebeurtenis plezierig?

<i>helemaal niet</i>	1	2	3	4	5	6	7	<i>heel erg</i>
----------------------	---	---	---	---	---	---	---	-----------------

23. In hoeverre vindt u de beschreven gebeurtenis vermakelijk?

<i>helemaal niet</i>	1	2	3	4	5	6	7	<i>heel erg</i>
----------------------	---	---	---	---	---	---	---	-----------------

24. In hoeverre vindt u de beschreven gebeurtenis aangrijpend?

<i>helemaal niet</i>	1	2	3	4	5	6	7	<i>heel erg</i>
----------------------	---	---	---	---	---	---	---	-----------------

25. In hoeverre maakt de beschreven gebeurtenis u onrustig?

<i>helemaal niet</i>	1	2	3	4	5	6	7	<i>heel erg</i>
----------------------	---	---	---	---	---	---	---	-----------------

26. In hoeverre vindt u de beschreven gebeurtenis onplezierig?

<i>helemaal niet</i>	1	2	3	4	5	6	7	<i>heel erg</i>
----------------------	---	---	---	---	---	---	---	-----------------

27. In hoeverre vindt u de beschreven gebeurtenis grensoverschrijdend?

<i>helemaal niet</i>	1	2	3	4	5	6	7	<i>heel erg</i>
----------------------	---	---	---	---	---	---	---	-----------------

28. In hoeverre vindt u de beschreven gebeurtenis natuurlijk?

<i>helemaal niet</i>	1	2	3	4	5	6	7	<i>heel erg</i>
----------------------	---	---	---	---	---	---	---	-----------------

29. In hoeverre vindt u de beschreven gebeurtenis minderwaardig?

<i>helemaal niet</i>	1	2	3	4	5	6	7	<i>heel erg</i>
----------------------	---	---	---	---	---	---	---	-----------------

30. In hoeverre vindt u de beschreven gebeurtenis gebruikelijk?

<i>helemaal niet</i>	1	2	3	4	5	6	7	<i>heel erg</i>
----------------------	---	---	---	---	---	---	---	-----------------

Conditie: homo

Hans, die aanwezig was op de bruiloft, geeft in de auto onderweg naar huis het volgende aan:

“Ik vond de bruiloft wel erg over de top, met al dat roze en die zoetheid enzo. Te klef eigenlijk. Want op het moment dat de bruidegom de bruid mocht kussen, namen ze daar ook goed de tijd voor! Maar het ergste vond ik nog wel dat Johan en Daniël al vertrokken terwijl het feest nog in volle gang was. Nou dan weet je wel wat ze gaan doen! Op het feest konden ze al niet van elkaar afblijven.”

Zou u de volgende vragen over Hans willen beantwoorden? (Omcirkel het getal dat het dichtst bij uw gevoel ligt).

Conditie: hetero

Hans, die aanwezig was op de bruiloft, geeft in de auto onderweg naar huis het volgende aan:

“Ik vond de bruiloft wel erg over de top, met al dat roze en die zoetheid enzo. Te klef eigenlijk. Want op het moment dat de bruidegom de bruid mocht kussen, namen ze daar ook goed de tijd voor! Maar het ergste vond ik nog wel dat Johan en Daniëlle al vertrokken terwijl het feest nog in volle gang was. Nou dan weet je wel wat ze gaan doen! Op het feest konden ze al niet van elkaar afblijven.”

Zou u de volgende vragen over Hans willen beantwoorden? (Omcirkel het getal dat het dichtst bij uw gevoel ligt).

Algemeen voor alle condities

1. In hoeverre accepteert u de opmerkingen van Hans?

helemaal niet   1   2   3   4   5   6   7   *heel erg*

2. In hoeverre u aanvaardt u de opmerkingen van Hans?

helemaal niet   1   2   3   4   5   6   7   *heel erg*

3. In hoeverre vindt u de opmerkingen van Hans amusant?

helemaal niet   1   2   3   4   5   6   7   *heel erg*

4. In hoeverre doen de opmerkingen van Hans u gniffelen?

<i>helemaal niet</i>	1	2	3	4	5	6	7	<i>heel erg</i>
----------------------	---	---	---	---	---	---	---	-----------------

5. In hoeverre vindt u het prettig dat Hans deze opmerkingen maakt?

<i>helemaal niet</i>	1	2	3	4	5	6	7	<i>heel erg</i>
----------------------	---	---	---	---	---	---	---	-----------------

6. In hoeverre maken de uitspraken van Hans u geïrriteerd?

<i>helemaal niet</i>	1	2	3	4	5	6	7	<i>heel erg</i>
----------------------	---	---	---	---	---	---	---	-----------------

7. In hoeverre maken de uitspraken van Hans u vrolijk?

<i>helemaal niet</i>	1	2	3	4	5	6	7	<i>heel erg</i>
----------------------	---	---	---	---	---	---	---	-----------------

8. In hoeverre keurt u de uitspraken van Hans goed?

<i>helemaal niet</i>	1	2	3	4	5	6	7	<i>heel erg</i>
----------------------	---	---	---	---	---	---	---	-----------------

9. In hoeverre maken de uitspraken van Hans u chagrijnig?

<i>helemaal niet</i>	1	2	3	4	5	6	7	<i>heel erg</i>
----------------------	---	---	---	---	---	---	---	-----------------

10. In hoeverre maken de uitspraken van Hans u verbitterd?

<i>helemaal niet</i>	1	2	3	4	5	6	7	<i>heel erg</i>
----------------------	---	---	---	---	---	---	---	-----------------

11. In hoeverre maken de uitspraken van Hans u kribbig?

<i>helemaal niet</i>	1	2	3	4	5	6	7	<i>heel erg</i>
----------------------	---	---	---	---	---	---	---	-----------------

12. In hoeverre maken de uitspraken van Hans u nijdig?

<i>helemaal niet</i>	1	2	3	4	5	6	7	<i>heel erg</i>
----------------------	---	---	---	---	---	---	---	-----------------

13. In hoeverre maken de uitspraken van Hans u aan het lachen?

<i>helemaal niet</i>	1	2	3	4	5	6	7	<i>heel erg</i>
----------------------	---	---	---	---	---	---	---	-----------------

14. In hoeverre maken de uitspraken van Hans u tevreden?

<i>helemaal niet</i>	1	2	3	4	5	6	7	<i>heel erg</i>
----------------------	---	---	---	---	---	---	---	-----------------

15. In hoeverre maken de uitspraken van Hans u ontstemd?

<i>helemaal niet</i>	1	2	3	4	5	6	7	<i>heel erg</i>
----------------------	---	---	---	---	---	---	---	-----------------

16. In hoeverre omarmt u de uitspraken van Hans?

<i>helemaal niet</i>	1	2	3	4	5	6	7	<i>heel erg</i>
----------------------	---	---	---	---	---	---	---	-----------------

17. In hoeverre maken de uitspraken van Hans u neerslachtig?

<i>helemaal niet</i>	1	2	3	4	5	6	7	<i>heel erg</i>
----------------------	---	---	---	---	---	---	---	-----------------

18. In hoeverre bent u het eens met de meningen die Hans uit?

<i>helemaal niet</i>	1	2	3	4	5	6	7	<i>heel erg</i>
----------------------	---	---	---	---	---	---	---	-----------------

19. In hoeverre bent u het oneens met de meningen die Hans uit?

<i>helemaal niet</i>	1	2	3	4	5	6	7	<i>heel erg</i>
----------------------	---	---	---	---	---	---	---	-----------------

20. In hoeverre bent u het eens met de argumenten die Hans geeft?

<i>helemaal niet</i>	1	2	3	4	5	6	7	<i>heel erg</i>
----------------------	---	---	---	---	---	---	---	-----------------

Algemeen voor alle condities

Tot slot volgen nu nog enkele algemene vragen.

1. Wat is uw leeftijd: .....jaar

2. Geslacht:
o Man   o Vrouw

3. Hoogste opleiding (afgerond of mee bezig):
o Lagere school
o VMBO/MAVO   o MBO
o HAVO   o HBO
o VWO   o WO

4. Seksuele voorkeur
o Hetero   o Homo   o Beide

5. Geloofsovertuiging:
o Christen, namelijk: .....
o Moslim, namelijk: .....
o Ander geloof, namelijk: .....
o Atheïst/ niet gelovig

6. Hoe vaak bid u?
o Nooit   o Soms
o Elke dag   o Meerdere keren per dag

7. Hoe vaak gaat u naar de kerk?
o Nooit   o Soms   o Eens per maand
o Elke week   o Meerdere keren per week

Conditie: naastenliefde

Aan het begin hebt u enkele vragen beantwoord die betrekking hadden op naastenliefde. Het zou ons erg helpen als u nu zou kunnen aangeven:

In hoeverre u aan naastenliefde hebt gedacht tijdens het invullen van de vragenlijst?

<i>helemaal niet</i>	1	2	3	4	5	6	7	<i>heel erg</i>
----------------------	---	---	---	---	---	---	---	-----------------

Hiermee bent u aan het **eind** gekomen van deze vragenlijst. Hartelijk bedankt voor de moeite van het invullen. Als u zich interesseert voor de uitkomsten van dit onderzoek kunt u dit aangeven door uw e-mailadres in te vullen. Als u opmerkingen hebt over dit onderzoek, kunt u die hier ook opschrijven.

Met vriendelijke groet,

Marleen de Vries
Masterstudent Universiteit Utrecht

E-mail adres: .....

Conditie: religie

Aan het begin hebt u enkele vragen beantwoord die betrekking hadden op religie. Het zou ons erg helpen als u nu zou kunnen aangeven:

In hoeverre u aan religie hebt gedacht tijdens het invullen van de vragenlijst?

helemaal niet   1   2   3   4   5   6   7   *heel erg*

Hiermee bent u aan het **eind** gekomen van deze vragenlijst. Hartelijk bedankt voor de moeite van het invullen. Als u zich interesseert voor de uitkomsten van dit onderzoek kunt u dit aangeven door uw e-mailadres in te vullen. Als u opmerkingen hebt over dit onderzoek, kunt u die hier ook opschrijven.

Met vriendelijke groet,

Marleen de Vries
Masterstudent Universiteit Utrecht

E-mail adres: .....

Conditie: tv

Aan het begin hebt u enkele vragen beantwoord die betrekking hadden op tv kijken. Het zou ons erg helpen als u nu zou kunnen aangeven:

In hoeverre u aan tv kijken hebt gedacht tijdens het invullen van de vragenlijst?

<i>helemaal niet</i>	1	2	3	4	5	6	7	<i>heel erg</i>
----------------------	---	---	---	---	---	---	---	-----------------

Hiermee bent u aan het **eind** gekomen van deze vragenlijst. Hartelijk bedankt voor de moeite van het invullen. Als u zich interesseert voor de uitkomsten van dit onderzoek kunt u dit aangeven door uw e-mailadres in te vullen. Als u opmerkingen hebt over dit onderzoek, kunt u die hier ook opschrijven.

Met vriendelijke groet,

Marleen de Vries
Masterstudent Universiteit Utrecht

E-mail adres: .....

BIJLAGE 2 – Univariate analyses per item

Item nr. 1: “In hoeverre vindt u de beschreven gebeurtenis normaal?”

Essay	Prime					
	Religie		Naastengeliefde		TV	
	M	SD	M	SD	M	SD
Homo	4.22	2.02	4.38	1.59	4.16	1.80
Hetero	3.91	1.48	3.18	2.01	3.76	1.79

Prime: $F(2, 107) = 0.24, p = .79, \eta^2_p = .00.$

Essay: $F(1, 107) = 3.54, p = .06, \eta^2_p = .03.$

Prime x essay: $F(2, 107) = 0.65, p = .62, \eta^2_p = .01.$

Item nr. 2: “In hoeverre vindt u de beschreven gebeurtenis vervelend?”

Essay	Prime					
	Religie		Naastengeliefde		TV	
	M	SD	M	SD	M	SD
Homo	2.33	1.37	3.25	1.98	3.00	2.31
Hetero	2.86	1.68	2.65	1.69	2.67	1.43

Prime: $F(2, 107) = 0.38, p = .68, \eta^2_p = .01.$

Essay: $F(1, 107) = 0.17, p = .68, \eta^2_p = .00.$

Prime x essay: $F(2, 107) = 1.03, p = .36, \eta^2_p = .02.$

Item nr. 3: “In hoeverre vindt u de beschreven gebeurtenis leuk?”

Essay	Prime					
	Religie		Naastengeliefde		TV	
	M	SD	M	SD	M	SD
Homo	4.11	1.78	4.81	1.72	4.79	1.81
Hetero	4.14	1.59	4.53	1.77	4.24	1.84

Prime: $F(2, 107) = 0.94, p = .40, \eta^2_p = .02.$

Essay: $F(1, 107) = 0.65, p = .42, \eta^2_p = .01.$

Prime x essay: $F(2, 107) = 0.27, p = .76, \eta^2_p = .01.$

Item nr. 4: “In hoeverre maakt de beschreven gebeurtenis u boos?”

Essay	Prime					
	Religie		Naastengeliefde		TV	
	M	SD	M	SD	M	SD
Homo	1.89	1.28	2.38	1.36	1.90	1.70
Hetero	2.38	1.77	2.82	1.91	2.19	1.72

Prime: $F(2, 107) = 1.15, p = .32, \eta^2_p = .02.$

Essay: $F(1, 107) = 1.73, p = .19, \eta^2_p = .02.$

Prime x essay: $F(2, 107) = 0.04, p = .96, \eta^2_p = .00.$

Item nr. 5: “In hoeverre maakt de beschreven gebeurtenis u vrolijk?”

Essay	Prime					
	Religie		Naastengeliefde		TV	
	M	SD	M	SD	M	SD
Homo	3.94	1.86	4.81	1.72	4.58	1.87
Hetero	3.76	1.90	4.06	2.11	4.24	1.92

Prime: $F(2, 107) = 1.13, p = .33, \eta^2_p = .02.$

Essay: $F(1, 107) = 1.39, p = .24, \eta^2_p = .01.$

Prime x essay: $F(2, 107) = 0.21, p = .81, \eta^2_p = .00.$

Item nr. 6: “In hoeverre maakt de beschreven gebeurtenis u enthousiast?”

Essay	Prime					
	Religie		Naastengeliefde		TV	
	M	SD	M	SD	M	SD
Homo	3.61	1.79	4.56	1.63	3.79	1.81
Hetero	3.57	1.78	3.77	1.75	3.91	1.84

Prime: $F(2, 107) = 0.93, p = .40, \eta^2_p = .02.$

Essay: $F(1, 107) = 0.51, p = .48, \eta^2_p = .00.$

Prime x essay: $F(2, 107) = 0.67, p = .52, \eta^2_p = .01.$

Item nr. 7: “In hoeverre maakt de beschreven gebeurtenis u geïrriteerd?”

Essay	Prime					
	Religie		Naastengeliefde		TV	
	M	SD	M	SD	M	SD
Homo	2.50	1.76	2.75	1.95	1.90	1.76
Hetero	2.52	1.81	2.88	2.03	2.19	1.54

Prime: $F(2, 107) = 1.72, p = .18, \eta^2_p = .03.$

Essay: $F(1, 107) = 0.19, p = .66, \eta^2_p = .00.$

Prime x essay: $F(2, 107) = 0.06, p = .95, \eta^2_p = .00.$

Item nr. 8: "In hoeverre vindt u de beschreven gebeurtenis ongewoon?"

Essay	Prime					
	Religie		Naastengeliefde		TV	
	M	SD	M	SD	M	SD
Homo	4.17	2.20	3.25	2.15	3.16	2.06
Hetero	3.71	2.15	4.18	2.13	3.48	1.94

Prime: $F(2, 107) = 0.89, p = .42, \eta^2_p = .02.$

Essay: $F(1, 107) = 0.44, p = .51, \eta^2_p = .00.$

Prime x essay: $F(2, 107) = 0.97, p = .38, \eta^2_p = .02.$

Item nr. 9: "In hoeverre vindt u de beschreven gebeurtenis ordinair?"

Essay	Prime					
	Religie		Naastengeliefde		TV	
	M	SD	M	SD	M	SD
Homo	3.00	2.25	2.31	1.62	2.42	1.98
Hetero	2.71	2.24	3.71	1.86	2.48	1.60

Prime: $F(2, 107) = 0.83, p = .44, \eta^2_p = .02.$

Essay: $F(1, 107) = 1.09, p = .30, \eta^2_p = .01.$

Prime x essay: $F(2, 107) = 1.81, p = .17, \eta^2_p = .03.$

Item nr. 10: "In hoeverre vindt u de beschreven gebeurtenis afstotend?"

Essay	Prime					
	Religie		Naastengeliefde		TV	

RELIGIE, NAASTENLIEFDE EN DE REACTIE VAN CHRISTENEN OP HOMOSEKSUALITEIT

	M	SD	M	SD	M	SD
Homo	2.89	1.94	2.13	1.41	2.21	1.65
Hetero	2.76	2.12	2.71	1.45	2.29	1.31

Prime: $F(2, 107) = 1.21, p = .30, \eta^2_p = .02$.

Essay: $F(1, 107) = 0.30, p = .58, \eta^2_p = .00$.

Prime x essay: $F(2, 107) = 0.41, p = .66, \eta^2_p = .01$.

Item nr. 11: “In hoeverre vindt u de beschreven gebeurtenis hartverwarmend?”

Essay	Prime					
	Religie		Naastenliefde		TV	
	M	SD	M	SD	M	SD
Homo	3.72	1.90	5.06	1.77	4.21	1.75
Hetero	3.95	1.66	4.47	1.88	4.00	2.10

Prime: $F(2, 107) = 2.34, p = .10, \eta^2_p = .04$.

Essay: $F(1, 107) = 0.30, p = .59, \eta^2_p = .00$.

Prime x essay: $F(2, 107) = 0.44, p = .64, \eta^2_p = .01$.

Item nr. 12: “In hoeverre vindt u de beschreven gebeurtenis romantisch?”

Essay	Prime					
	Religie		Naastenliefde		TV	
	M	SD	M	SD	M	SD
Homo	4.33	2.09	5.44	1.50	4.68	2.14
Hetero	4.38	1.94	5.24	1.30	4.29	2.00

Prime: $F(2, 107) = 2.81, p = .07, \eta^2_p = .05$.

Essay: $F(1, 107) = 0.27, p = .61, \eta^2_p = .00$.

Prime x essay: $F(2, 107) = 0.14, p = .87, \eta^2_p = .00$.

Item nr. 13: “In hoeverre vindt u de beschreven gebeurtenis herkenbaar?”

Essay	Prime					
	Religie		Naastenliefde		TV	
	M	SD	M	SD	M	SD
Homo	3.33	2.17	4.38	2.03	3.47	1.90
Hetero	3.52	2.09	3.47	2.04	3.38	2.09

Prime: $F(2, 107) = 0.67, p = .51, \eta^2_p = .01$.

Essay: $F(1, 107) = 0.48, p = .49, \eta^2_p = .00$.

Prime x essay: $F(2, 107) = 0.67, p = .54, \eta^2_p = .01$.

Item nr. 14: “In hoeverre vindt u de beschreven gebeurtenis acceptabel?”

Essay	Prime					
	Religie		Naastenliefde		TV	
	M	SD	M	SD	M	SD
Homo	4.72	1.84	4.88	1.82	4.58	1.81
Hetero	3.91	1.92	4.41	2.03	4.48	1.75

Prime: $F(2, 107) = 0.29, p = .75, \eta^2_p = .01$.

Essay: $F(1, 107) = 1.70, p = .20, \eta^2_p = .02$.

Prime x essay: $F(2, 107) = 0.36, p = .70, \eta^2_p = .01$.

Item nr. 15: “In hoeverre vindt u de beschreven gebeurtenis onacceptabel?”

Essay	Prime					
	Religie		Naastenliefde		TV	
	M	SD	M	SD	M	SD
Homo	2.78	1.83	2.31	1.70	2.37	1.86
Hetero	3.19	2.23	3.24	2.17	3.05	2.01

Prime: $F(2, 107) = 0.20, p = .82, \eta^2_p = .00$.

Essay: $F(1, 107) = 3.17, p = .08, \eta^2_p = .03$.

Prime x essay: $F(2, 107) = 0.15, p = .86, \eta^2_p = .00$.

Item nr. 16: “In hoeverre vindt u de beschreven gebeurtenis aanvaardbaar?”

Essay	Prime					
	Religie		Naastenliefde		TV	
	M	SD	M	SD	M	SD
Homo	4.06	1.89	4.50	1.55	4.58	1.74
Hetero	3.91	2.00	4.65	1.80	4.76	1.84

Prime: $F(2, 107) = 1.62, p = .20, \eta^2_p = .03$.

Essay: $F(1, 107) = 0.03, p = .86, \eta^2_p = .00$.

Prime x essay: $F(2, 107) = 0.10, p = .91, \eta^2_p = .00$.

Item nr. 17: “In hoeverre vindt u de beschreven gebeurtenis gangbaar?”

Essay	Prime					
	Religie		Naastenliefde		TV	
	M	SD	M	SD	M	SD
Homo	2.89	1.71	3.94	1.77	3.63	1.89
Hetero	3.43	1.81	3.35	2.03	3.81	1.69

Prime: $F(2, 107) = 1.08, p = .34, \eta^2_p = .02.$

Essay: $F(1, 107) = 0.02, p = .90, \eta^2_p = .00.$

Prime x essay: $F(2, 107) = 0.88, p = .42, \eta^2_p = .02.$

Item nr. 18: “In hoeverre vindt u de beschreven gebeurtenis gebruikelijk?”

Essay	Prime					
	Religie		Naastenliefde		TV	
	M	SD	M	SD	M	SD
Homo	3.06	1.86	3.56	1.90	3.37	1.89
Hetero	3.29	1.85	2.94	1.85	3.52	1.97

Prime: $F(2, 107) = 0.22, p = .80, \eta^2_p = .00.$

Essay: $F(1, 107) = 0.05, p = .83, \eta^2_p = .00.$

Prime x essay: $F(2, 107) = 0.54, p = .58, \eta^2_p = .01.$

Item nr. 19: “In hoeverre vindt u de beschreven gebeurtenis menselijk?”

Essay	Prime					
	Religie		Naastenliefde		TV	
	M	SD	M	SD	M	SD
Homo	4.50	1.43	4.94	1.65	4.05	1.87
Hetero	4.48	1.57	5.06	1.35	4.86	1.71

Prime: $F(2, 107) = 1.25, p = .29, \eta^2_p = .02.$

Essay: $F(1, 107) = 0.97, p = .33, \eta^2_p = .01.$

Prime x essay: $F(2, 107) = 0.73, p = .48, \eta^2_p = .01.$

Item nr. 20: “In hoeverre vindt u de beschreven gebeurtenis in orde?”

Essay	Prime					
	Religie		Naastenliefde		TV	
	M	SD	M	SD	M	SD
Homo	3.83	1.89	4.88	1.59	4.32	1.70
Hetero	3.71	1.98	4.18	1.85	4.00	1.90

Prime: $F(2, 107) = 1.51, p = .23, \eta^2_p = .03.$

Essay: $F(1, 107) = 1.18, p = .28, \eta^2_p = .01.$

Prime x essay: $F(2, 107) = 0.23, p = .80, \eta^2_p = .00.$

Item nr. 21: “In hoeverre vindt u de beschreven gebeurtenis kwalijk?”

Essay	Prime					
	Religie		Naastengeliefde		TV	
	M	SD	M	SD	M	SD
Homo	3.06	1.96	2.50	1.75	2.21	1.55
Hetero	2.14	1.59	3.12	1.62	2.76	1.73

Prime: $F(2, 107) = 0.33, p = .72, \eta^2_p = .01.$

Essay: $F(1, 107) = 0.07, p = .79, \eta^2_p = .00.$

Prime x essay: $F(2, 107) = 2.45, p = .09, \eta^2_p = .04.$

Item nr. 22: “In hoeverre vindt u de beschreven gebeurtenis plezierig?”

Essay	Prime					
	Religie		Naastengeliefde		TV	
	M	SD	M	SD	M	SD
Homo	3.89	1.81	4.31	1.96	4.32	1.83
Hetero	3.67	1.80	3.71	1.57	3.91	1.87

Prime: $F(2, 107) = 0.35, p = .71, \eta^2_p = .01.$

Essay: $F(1, 107) = 1.44, p = .23, \eta^2_p = .01.$

Prime x essay: $F(2, 107) = 0.10, p = .90, \eta^2_p = .00.$

Item nr. 23: “In hoeverre vindt u de beschreven gebeurtenis gemakkelijk?”

Essay	Prime					
	Religie		Naastengeliefde		TV	
	M	SD	M	SD	M	SD
Homo	4.44	1.72	4.69	1.62	4.53	2.07
Hetero	3.52	1.66	4.06	1.64	3.76	1.38

Prime: $F(2, 107) = 0.47, p = .62, \eta^2_p = .01.$

Essay: $F(1, 107) = 5.77, p = .02, \eta^2_p = .05.$

Prime x essay: $F(2, 107) = 0.07, p = .94, \eta^2_p = .00.$

Item nr. 24: “In hoeverre vindt u de beschreven gebeurtenis aangrijpend?”

Essay	Prime					
	Religie		Naasteliefde		TV	
	M	SD	M	SD	M	SD
Homo	2.94	1.55	3.88	1.20	3.26	1.73
Hetero	3.29	1.49	3.53	1.54	3.10	1.76

Prime: $F(2, 107) = 1.05, p = .36, \eta^2_p = .02.$

Essay: $F(1, 107) = 0.15, p = .70, \eta^2_p = .00.$

Prime x essay: $F(2, 107) = 0.69, p = .50, \eta^2_p = .01.$

Item nr. 25: “In hoeverre maakt de beschreven gebeurtenis u onrustig?”

Essay	Prime					
	Religie		Naasteliefde		TV	
	M	SD	M	SD	M	SD
Homo	2.00	1.33	2.31	1.49	1.68	1.16
Hetero	2.19	1.57	2.53	1.55	2.05	1.53

Prime: $F(2, 107) = 1.33, p = .27, \eta^2_p = .02.$

Essay: $F(1, 107) = 0.87, p = .35, \eta^2_p = .01.$

Prime x essay: $F(2, 107) = 0.04, p = .96, \eta^2_p = .00.$

Item nr. 26: “In hoeverre vindt u de beschreven gebeurtenis onplezierig?”

Essay	Prime					
	Religie		Naasteliefde		TV	
	M	SD	M	SD	M	SD
Homo	2.61	1.61	2.69	1.66	2.05	1.58
Hetero	2.43	1.83	3.18	1.91	2.57	1.63

Prime: $F(2, 107) = 1.21, p = .30, \eta^2_p = .02.$

Essay: $F(1, 107) = 0.72, p = .40, \eta^2_p = .01.$

Prime x essay: $F(2, 107) = 0.51, p = .60, \eta^2_p = .01.$

Item nr. 27: “In hoeverre vindt u de beschreven gebeurtenis grensoverschrijdend?”

Essay	Prime					
	Religie		Naastenliefde		TV	
	M	SD	M	SD	M	SD
Homo	3.22	2.16	2.50	1.55	2.58	2.06
Hetero	2.43	1.91	3.24	1.60	2.57	1.63

Prime: $F(2, 107) = 0.28, p = .76, \eta^2_p = .01.$

Essay: $F(1, 107) = 0.00, p = .95, \eta^2_p = .00.$

Prime x essay: $F(2, 107) = 1.54, p = .22, \eta^2_p = .03.$

Item nr. 28: “In hoeverre vindt u de beschreven gebeurtenis natuurlijk?”

Essay	Prime					
	Religie		Naastenliefde		TV	
	M	SD	M	SD	M	SD
Homo	3.94	1.96	4.56	1.50	4.37	1.64
Hetero	3.86	1.62	4.65	1.12	4.14	2.08

Prime: $F(2, 107) = 1.53, p = .22, \eta^2_p = .03.$

Essay: $F(1, 107) = 0.06, p = .81, \eta^2_p = .00.$

Prime x essay: $F(2, 107) = 0.08, p = .93, \eta^2_p = .00.$

Item nr. 29: “In hoeverre vindt u de beschreven gebeurtenis minderwaardig?”

Essay	Prime					
	Religie		Naastenliefde		TV	
	M	SD	M	SD	M	SD
Homo	2.83	1.89	2.25	1.48	2.37	1.77
Hetero	2.19	1.78	2.59	1.54	2.19	1.60

Prime: $F(2, 107) = 0.19, p = .83, \eta^2_p = .00.$

Essay: $F(1, 107) = 0.25, p = .62, \eta^2_p = .00.$

Prime x essay: $F(2, 107) = 0.75, p = .47, \eta^2_p = .01.$

Item nr. 30: “In hoeverre vindt u de beschreven gebeurtenis gebruikelijk?”

Essay	Prime					
	Religie		Naastenliefde		TV	
	M	SD	M	SD	M	SD
Homo	3.17	1.92	3.94	1.69	3.53	1.61
Hetero	3.29	1.86	3.29	1.76	3.38	1.91

Prime: $F(2, 107) = 0.42, p = .66, \eta^2_p = .01.$

Essay: $F(1, 107) = 0.42, p = .52, \eta^2_p = .00.$

Prime x essay: $F(2, 107) = 0.41, p = .67, \eta^2_p = .01.$

Item nr. 31: “In hoeverre accepteert u de opmerkingen van Hans?”

Essay	Prime					
	Religie		Naastenliefde		TV	
	M	SD	M	SD	M	SD
Homo	3.84	1.61	2.82	1.67	4.11	1.75
Hetero	4.26	1.56	4.88	1.45	4.04	1.69

Prime: $F(2, 107) = 0.20, p = .82, \eta^2_p = .00.$

Essay: $F(1, 107) = 6.83, p = .01, \eta^2_p = .06.$

Prime x essay: $F(2, 107) = 4.22, p < .02, \eta^2_p = .07.$

Item nr. 32: “In hoeverre aanvaardt u de opmerkingen van Hans?”

Essay	Prime					
	Religie		Naastenliefde		TV	
	M	SD	M	SD	M	SD
Homo	4.26	1.52	3.47	1.59	3.94	1.77
Hetero	3.84	1.80	4.59	1.66	4.17	1.37

Prime: $F(2, 107) = 0.00, p = 1.00, \eta^2_p = .00.$

Essay: $F(1, 107) = 1.02, p = .31, \eta^2_p = .01.$

Prime x essay: $F(2, 107) = 2.05, p = .13, \eta^2_p = .04.$

Item nr. 33: “In hoeverre vindt u de opmerkingen van Hans amusant?”

Essay	Prime					
	Religie		Naastenliefde		TV	
	M	SD	M	SD	M	SD
Homo	3.05	1.55	2.77	1.79	3.89	1.75
Hetero	3.11	1.73	3.71	1.69	3.35	1.75

Prime: $F(2, 107) = 1.04, p = .36, \eta^2_p = .02.$

Essay: $F(1, 107) = 0.22, p = .64, \eta^2_p = .00..$

Prime x essay: $F(2, 107) = 1.74, p = .18, \eta^2_p = .03.$

Item nr. 34: “In hoeverre doen de opmerkingen van Hans u gniffelen?”

Essay	Prime					
	Religie		Naastenliefde		TV	
	M	SD	M	SD	M	SD
Homo	3.11	1.97	2.88	2.03	3.89	1.97
Hetero	2.74	1.49	3.35	2.15	3.00	1.93

Prime: $F(2, 107) = 0.74, p = .48, \eta^2_p = .01.$

Essay: $F(1, 107) = 0.52, p = .47, \eta^2_p = .00.$

Prime x essay: $F(2, 107) = 1.16, p = .32, \eta^2_p = .02.$

Item nr. 35: “In hoeverre vindt u het prettig dat Hans deze opmerkingen maakt?”

Essay	Prime					
	Religie		Naastenliefde		TV	
	M	SD	M	SD	M	SD
Homo	3.00	1.70	2.65	1.27	3.00	1.24
Hetero	3.05	1.51	3.65	1.54	3.35	1.75

Prime: $F(2, 107) = 0.10, p = .90, \eta^2_p = .0.$

Essay: $F(1, 107) = 2.61, p = .11, \eta^2_p = .02.$

Prime x essay: $F(2, 107) = 0,89 p = .41, \eta^2_p = .02.$

Item nr. 36: “In hoeverre maken de uitspraken van Hans u geïrriteerd?”

Essay	Prime					
	Religie		Naastenliefde		TV	
	M	SD	M	SD	M	SD
Homo	3.16	1.89	3.71	1.90	2.72	1.87
Hetero	2.42	1.43	3.29	1.83	2.78	1.86

Prime: $F(2, 107) = 1.95, p = .15, \eta^2_p = .04.$

Essay: $F(1, 107) = 1.13, p = .29, \eta^2_p = .01.$

Prime x essay: $F(2, 107) = 0.49, p = .62, \eta^2_p = .01.$

Item nr. 37: “In hoeverre maken de uitspraken van Hans u vrolijk?”

Essay	Prime					
	Religie		Naastenliefde		TV	
	M	SD	M	SD	M	SD
Homo	2.42	1.50	2.94	1.89	3.22	1.93
Hetero	2.21	1.08	2.53	1.46	2.65	1.50

Prime: $F(2, 107) = 1.57, p = .21, \eta^2_p = .03.$

Essay: $F(1, 107) = 1.78, p = .19, \eta^2_p = .02.$

Prime x essay: $F(2, 107) = 0.13, p = .88, \eta^2_p = .00.$

Item nr. 38: “In hoeverre keurt u de uitspraken van Hans goed?”

Essay	Prime					
	Religie		Naastenliefde		TV	
	M	SD	M	SD	M	SD
Homo	3.37	1.83	3.12	1.32	3.50	1.58
Hetero	4.00	1.67	3.71	1.93	3.87	1.79

Prime: $F(2, 107) = 0.30, p = .74, \eta^2_p = .01.$

Essay: $F(1, 107) = 2.70, p = .10, \eta^2_p = .02.$

Prime x essay: $F(2, 107) = 0.07, p = .94, \eta^2_p = .00.$

Item nr. 39: “In hoeverre maken de uitspraken van Hans u chagrijnig?”

Essay	Prime					
	Religie		Naastenliefde		TV	
	M	SD	M	SD	M	SD
Homo	2.05	1.75	2.47	1.42	2.17	1.54
Hetero	1.68	1.00	2.47	1.70	1.91	1.28

Prime: $F(2, 107) = 1.61, p = .21, \eta^2_p = .03.$

Essay: $F(1, 107) = 0.56, p = .45, \eta^2_p = .01.$

Prime x essay: $F(2, 107) = 0.15, p = .86, \eta^2_p = .00.$

Item nr. 40: “In hoeverre maken de uitspraken van Hans u verbitterd?”

Essay	Prime					
	Religie		Naastenliefde		TV	
	M	SD	M	SD	M	SD

RELIGIE, NAASTENLIEFDE EN DE REACTIE VAN CHRISTENEN OP HOMOSEKSUALITEIT

Homo	2.16	1.61	2.18	1.55	1.94	1.31
Hetero	1.58	0.96	2.41	1.66	1.83	1.19

Prime: $F(2, 107) = 1.07, p = .35, \eta^2_p = .02.$

Essay: $F(1, 107) = 0.34, p = .56, \eta^2_p = .00.$

Prime x essay: $F(2, 107) = 0.78, p = .46, \eta^2_p = .001$

Item nr. 41: “In hoeverre maken de uitspraken van Hans u kribbig?”

Essay	Prime					
	Religie		Naastengeliefde		TV	
	M	SD	M	SD	M	SD
Homo	2.53	1.98	2.71	1.76	2.00	1.41
Hetero	1.47	0.91	2.24	1.56	1.91	1.38

Prime: $F(2, 107) = 1.24, p = .29, \eta^2_p = .02.$

Essay: $F(1, 107) = 3.45, p = .07, \eta^2_p = .03.$

Prime x essay: $F(2, 107) = 0.99, p = .38, \eta^2_p = .02.$

Item nr. 42: “In hoeverre maken de uitspraken van Hans u nijdig?”

Essay	Prime					
	Religie		Naastengeliefde		TV	
	M	SD	M	SD	M	SD
Homo	2.32	1.80	2.59	1.42	1.83	1.25
Hetero	1.32	0.58	2.29	1.69	1.87	1.29

Prime: $F(2, 107) = 2.29, p = .11, \eta^2_p = .04.$

Essay: $F(1, 107) = 2.57, p = .11, \eta^2_p = .02.$

Prime x essay: $F(2, 107) = 1.42, p = .25, \eta^2_p = .03.$

Item nr. 43: “In hoeverre maken de uitspraken van Hans u aan het lachen?”

Essay	Prime					
	Religie		Naastengeliefde		TV	
	M	SD	M	SD	M	SD
Homo	2.68	1.67	3.35	1.94	3.67	1.61
Hetero	1.79	1.03	2.77	1.75	3.35	1.70

Prime: $F(2, 107) = 6.05, p < .01, \eta^2_p = .10.$

Essay: $F(1, 107) = 3.78, p = .05, \eta^2_p = .03.$

Prime x essay: $F(2, 107) = 0.30, p = .74, \eta^2_p = .01.$

Item nr. 44: “In hoeverre maken de uitspraken van Hans u tevreden?”

Essay	Prime					
	Religie		Naastengeliefde		TV	
	M	SD	M	SD	M	SD
Homo	2.37	1.12	2.53	1.33	2.94	1.73
Hetero	1.95	1.35	2.82	1.38	2.912	1.51

Prime: $F(2, 107) = 2.98, p = .06, \eta^2_p = .05.$

Essay: $F(1, 107) = 0.04, p = .84, \eta^2_p = .00.$

Prime x essay: $F(2, 107) = 0.58, p = .56, \eta^2_p = .01.$

Item nr. 45: “In hoeverre maken de uitspraken van Hans u ontstemd?”

Essay	Prime					
	Religie		Naastengeliefde		TV	
	M	SD	M	SD	M	SD
Homo	2.16	1.46	3.06	1.71	2.28	1.53
Hetero	1.63	1.07	2.82	1.77	2.13	1.36

Prime: $F(2, 107) = 4.64, p = .01, \eta^2_p = .08.$

Essay: $F(1, 107) = 1.16, p = .28, \eta^2_p = .01.$

Prime x essay: $F(2, 107) = 0.17, p = .84, \eta^2_p = .00.$

Item nr. 46: “In hoeverre omarmt de uitspraken van Hans?”

Essay	Prime					
	Religie		Naastengeliefde		TV	
	M	SD	M	SD	M	SD
Homo	2.63	1.46	2.35	1.37	3.06	1.47
Hetero	2.74	1.85	2.94	1.71	2.83	2.15

Prime: $F(2, 107) = 0.33, p = .72, \eta^2_p = .01.$

Essay: $F(1, 107) = 0.23, p = .64, \eta^2_p = .00.$

Prime x essay: $F(2, 107) = 0.53, p = .59, \eta^2_p = .01$.

Item nr. 47: “In hoeverre maken de uitspraken van Hans u neerslachtig?”

Essay	Prime					
	Religie		Naastenliefde		TV	
	M	SD	M	SD	M	SD
Homo	1.47	0.61	1.94	1.25	1.44	0.86
Hetero	1.37	0.90	1.94	1.35	1.65	0.98

Prime: $F(2, 107) = 2.57, p = .08, \eta^2_p = .05$.

Essay: $F(1, 107) = 0.03, p = .86, \eta^2_p = .00$.

Prime x essay: $F(2, 107) = 0.25, p = .78, \eta^2_p = .00$.

Item nr. 48: “In hoeverre bent u het eens met de meningen die Hans uit?”

Essay	Prime					
	Religie		Naastenliefde		TV	
	M	SD	M	SD	M	SD
Homo	3.05	1.90	2.88	1.45	3.17	1.62
Hetero	3.42	2.04	3.24	1.79	3.35	2.31

Prime: $F(2, 107) = 0.12, p = .89, \eta^2_p = .00$.

Essay: $F(1, 107) = 0.70, p = .40, \eta^2_p = .01$.

Prime x essay: $F(2, 107) = 0.03, p = .97, \eta^2_p = .00$.

Item nr. 49: “In hoeverre bent u het oneens met de meningen die Hans uit?”

Essay	Prime					
	Religie		Naastenliefde		TV	
	M	SD	M	SD	M	SD
Homo	4.05	1.81	4.24	1.56	3.61	2.15
Hetero	3.16	1.74	3.47	1.97	3.74	2.07

Prime: $F(2, 107) = 0.16, p = .85, \eta^2_p = .00$.

Essay: $F(1, 107) = 2.01, p = .16, \eta^2_p = .02$.

Prime x essay: $F(2, 107) = 0.84, p = .44, \eta^2_p = .02$.

Item nr. 50: “In hoeverre bent u het eens met de argumenten die Hans geeft?”

Essay	Prime					
	Religie		Naastenliefde		TV	
	M	SD	M	SD	M	SD
Homo	2.84	1.83	2.82	1.47	3.56	1.50
Hetero	3.95	1.99	3.59	1.62	3.74	1.94

Prime: $F(2, 107) = 0.60, p = .55, \eta^2_p = .01.$

Essay: $F(1, 107) = 4.26, p = .04, \eta^2_p = .04.$

Prime x essay: $F(2, 107) = 0.69, p = .50, \eta^2_p = .01.$